

Kort door de bocht...

De kop was niet over het hoofd te zien: 'Oud-minister bepleit samenvoeging KMA, KIM en IDL'.¹ Het artikel in de *Defensiekrant* geeft een samenvatting van hetgeen Bram Stermerdink hierover stelt in zijn boek *Jonkers, 170 jaar Koninklijke Militaire Academie*.² Als oud-cadet (1955-1958), oud-staatssecretaris en oud-minister van Defensie mag betrokkene geacht worden een stem te hebben die het verdient gehoord te worden.

Laat er geen twijfel over bestaan dat Jonkers prettig leesbaar verhaalt over de geschiedenis van de Academie, de tradities en de achtergronden. Stermerdink doet de geschiedenis leven. Zijn bewoordingen schetsen vele mensen die het gezicht van de KMA bepaalden. Soms gebruikt hij daarvoor lichte tinten. Soms – en de tekst volgende, niet ten onrechte – gebruikt hij grof, zwart houtskool. Zijn eigen cadetten-periode laat diepe sporen na. Toch weet hij knap onderscheid te maken tussen uitwas en symptoom. Dat hij het instituut een warm hart toedraagt, is zonneklaar. Als insider geeft hij interessante informatie over de Indonesische cadetten, de benoeming van gouverneurs, de eindeloze discussie rond wetenschappelijke erkenning van KMA en KIM, de botsing tussen wetenschap en het militaire, en het old boys-netwerk. Over samenwerking en samenvoeging van de drie genoemde instituten heeft hij ook zijn gedachten. Na wat inleidende beschietingen op bladzijde 207 stelt hij op bladzijde 208 het volgende:

„In de jaren daarop [na 1992] kwam er formeel overleg tot stand tussen de KMA, het I(nstituut) D(efensie) L(eergangen) en het KIM. Op zichzelf functioneert dit overleg goed. Bij personeelsvacatures wordt bekeken of er op een van de instituten kandidaten beschikbaar zijn en ook op onderwijsgebied wordt zoveel mogelijk samengewerkt. Maar onderhuids is ook de strijd om het zelfstandig voortbestaan aan de orde. Dat bete-

kent dat de grenzen van wat op het gebied van samenwerking bereikt kan worden langzamerhand in zicht komen of misschien al bereikt zijn. Wanneer samenwerking de vraag zou kunnen oproepen 'waarom dan geen samenvoeging op één locatie', gaat de samenwerking niet door. Dan wordt het specifieke karakter van elk instituut benadrukt, de noodzaak van een eigen locatie nog eens onderstreept. Dit laatste geldt voor de drie genoemde instituten, maar wordt het meest uitgesproken uitgedragen door het KIM en het IDL. En dan blijkt ook steeds weer dat de fundamenteel andere benadering van KMA en KIM over hoe het onderwijs voor beroepsofficieren eruit moet zien sinds in 1963 het 'Ontwerp van wet voor het wetenschappelijk onderwijs voor de krijgsmacht' werd ingediend, nog steeds bestaat.

De KMA is een instituut geworden met grote aandacht voor bedrijfskunde en bestuurskunde op wetenschappelijk niveau; het KIM is in grote lijnen een instituut gebleven met een 'technisch' opleidingspakket. Het IDL als betrekkelijke nieuwkomer, het instituut vierde recentelijk zijn 5-jarig jubileum, is eigenlijk nog steeds bezig zijn positie te bevechten binnen het geheel van scholing en opleiding.

Dit verschil in benadering tussen KMA en KIM speelt te pas en te onpas weer een rol als samenwerking dreigt te 'ontaarden' in zelfs maar een discussie over samenvoeging op één locatie."

Vervolgens trekt hij zijn conclusies.

„Toch lijkt al op vrij korte termijn samenvoeging van KMA, KIM en IDL de enig begaanbare weg. De Nederlandse krijgsmacht zal in de toekomst een zodanige omvang krijgen dat het niet meer de moeite loont een aparte officiersopleiding voor land- en luchtmacht aan de ene kant en de marine aan de andere kant in stand te houden. Om nog een stap verder te gaan: alle opleidingen voor officieren binnen het 4-stappen opleidingstraject moeten verzorgd worden door de KMA in Breda. Dan gaat het dus om de initiële opleidingen, de primaire vorming, de secundaire vorming en de tertiaire vorming. Bovenstaande laat uiteraard onverlet dat als het enigszins mogelijk is het onderwijs uitbesteed dient te worden aan daarvoor geschikte civiele instituten. De noodzaak om tot een aanpak als boven omschreven te komen zal nog meer gaan klemmen als niet alleen de omvang van de krijgsmacht afneemt met als gevolg minder officieren

¹ *Defensiekrant* 36, 15 oktober 1998.

² B. Stermerdink, *Jonkers 170 jaar Koninklijke Militaire Academie*. Uitgeverij Balans, Amsterdam 1998.

maar ook wordt gekozen voor een systeem waarin nagenoeg geen plaats meer is voor officieren met een dienstverband voor onbepaalde tijd."

Stemerdink eindigt (blz. 209) met de volgende verzuchting:

„In 1850 werden Adelborsten en Cadetten gezamenlijk in Breda op het Kasteel opgeleid. Dat duurde niet lang, in 1857 was het alweer gebeurd en werd de opleiding gesplitst. De tijd is rijp om na bijna 150 jaar een nieuwe poging te wagen. Samen overleven lijkt beter dan afzonderlijk een kwijnend bestaan te leiden”.

Stemerdinks betoog over samenvoeging is interessant. Dit betoog omvat overigens niet meer dan hiervoor is weergegeven. Weliswaar wordt er eerder in het boek nog iets gezegd over het eerdere experiment om cadetten en adelborsten gezamenlijk op te leiden, maar verder dan constatering gaat die tekst niet. Duidelijk wordt dat de marine binnen de kortste keren besloot belangrijke delen van de opleiding liever aan boord van schepen te laten plaatsvinden. De achterliggende argumenten worden niet besproken. Misschien waren ze wel heel valide. Eerder is in een editoriaal betoogd dat het op zichzelf niet vreemd lijkt – zeker als het gaat om de maritieme vorming – zeeofficieren in de buurt van water, een haven en schepen op te leiden.

Met deze twee bladzijden moet de lezer het doen. Met name verbaast dan het gestelde met betrekking tot het IDL. Als instituut is het inderdaad jong; het werd geopend op 30 september 1992. Het ontstond door de samenvoeging van vier zelfstandige opleidingsinstituten: de Marine Stafschool (opgericht in 1921), de Hogere Krijgsschool (opgericht in 1868), de Luchtmachtstafschool (opgericht in 1949) en het Instituut Hogere Defensie Leergangen. Dit laatste instituut kwam voort uit wat eerder als Leergang Tertiaire Vorming binnen de Koninklijke Landmacht was opgezet, een leergang bedoeld als tertiaire vorming op kolonelsniveau. Als Hogere Defensie Leergangen groeide deze uit tot een interservice-opleiding op dat niveau. Op dit moment wordt deze leergang aangeduid als 'Leergang Topmanagement Defensie' (LTD).

Voorals het gaat om de stafscholen is het niet duidelijk waar de suggestie vandaan komt dat het IDL nog steeds bezig zou zijn z'n positie te bevechten. Zij bleven immers – zij het als afde-

lingen van het IDL – de vertrouwde stafcursussen en hogere vormingen verzorgen.

Hun betekenis is goed gedocumenteerd. Men leze slechts *De Gouden Zon, de hogere vorming van officieren der Koninklijke Landmacht (1868-1992)* van W. Bevaart; *De Marinestafschool 1921-1992*, onder redactie van C. Homan en *Ab Origine Flexibilis, Luchtmachtstafschool 1949-1991* van W.H. Lutgert. Deze opleidingsgangen waren en zijn dus ingebed in het opleidingsbeleid van de krijgsmacht delen. Nieuw is dat een deel van de hogere vormingen werd geïntegreerd. Ook de (veel) jongere LTD heeft daarin een plaats gekregen.

Het IDL kreeg daarnaast in de laatste jaren nieuwe elementen als cursussen voor stafofficieren uit Midden- en Oost-Europese landen. Als facilitair instituut huisvest het IDL onder meer het jaarlijkse Planningsseminar van SHAPE. Als instituut is het – via de jaarlijkse *Commanders Conference* – gekoppeld aan vergelijkbare instituten binnen de NAVO. Binnen het kader van *Euro-Atlantic Partnership Council* wordt gesproken over een 'Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes'. Kortom, over het IDL valt iets meer te melden dan in de genoemde zin is gesteld.

Over KIM en KMA valt nog iets op te merken. De schets die wordt gegeven, lijkt juist. De vraag is niet of er vanuit het eigene van de krijgsmacht delen verschillen bestaan. Het antwoord kan slechts bevestigend zijn. De vraag is wel in hoeverre vanuit specifieke eisen wordt omgegaan met overeenkomsten én verschillen. Overeenkomsten hebben er overigens toe geleid dat een deel van de cursisten van beide instituten elkaar al tijdens de primaire vorming in de collegebanken ontmoet. Ook hierbij treedt het IDL faciliterend op. Het gesuggereerde 'kwijnend bestaan' lijkt dan ook geen recht te doen aan hetgeen er nu in Den Helder, Breda of Rijswijk gebeurt.

Het bovenstaande doet niets af aan de kern van Stemerdinks betoog. Herbezinning is steeds nodig en niet in de laatste plaats als het gaat om de opleiding van officieren. De kwaliteit daarvan is immers in belangrijke mate bepalend voor het niveau en het vakmanschap, kortom: de professionaliteit. Het bovenstaande nuanceert wel het gestelde rond het IDL. Wat daarover in één zin werd gesteld was – zoals in de titel verwoord – kort door de bocht.